

מראי מקומות - יומא

יא:

העיגול מתחיל קודם גובה עשרה טפחים, פטור הוא ממזוזה, אפילו אם יש רוחב ארבע, ושלא כדברי רש"י [ולכאורה גם אינו כהריטב"א, וצריך עיון בזה].

ד. מהו דתימא ביתך ולא ביתה פירשו התוספות ישנים, משום שכתוב בלשון זכר. והקשה הגבורת ארי, שאם היה כתוב 'ביתו', היה מובן שאפשר לדרוש ביתו ולא ביתה. אבל כיון שכתוב 'ביתך', הרי מדבר לנוכח האיש והאשה, וכולם בכלל. ותירץ שמכך ששינה הפסוק בדיבורו בפרשה השנייה, שכל הפרשה נאמרה בלשון רבים, וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם, ומיד אחר כך כתוב 'וכתבתם על מזוזות ביתך', בלשון יחיד, לכן הוה אמינא שיש לדורשו שבא לומר אנשים ולא נשים, וזה השמיעונו ב'למען ירבו ימיכם' שגם נשים חייבות.

ה. אלא ביתך למה לי הקשה הריטב"א בשם התוספות, וכן הקשו בתוספות במנחות (מד. ד"ה טלית, וציינו בגליון הש"ס כאן), שנאמר שבא למעט בית שאינו שלו, וכמו שאמרו בית שאינו שלו אינו צריך מזוזה. ותירצו שפעמיים נכתב 'ביתך', אחד למעט שאינו שלו, ואחד ללמד דרך ביאתך, כמו שאמרו כאן.

ו. יצאו אלו שאין מיוחדין לו כתב הריטב"א שאין זה ממעט בית של שותפין, שהוא באמת מחוייב במזוזה, ונתרבה ממה שכתוב 'בית ארץ אחוזתכם'. ומה שמרבים בית השותפין וממעטים בית הכנסת וכדו', הוא משום שבית השותפין מיוחד לדירתם, מה שאין כן בבית הכנסת. ועיין שם עוד מה שכתב בזה.

א. יצאו אלו שאין עשויין לכבוד

כתב הריטב"א שכיון שאינם עשויין לכבוד, פטורין מן המזוזה, ואפילו אם הם חדשים, שלא נשתמש בהן אדם מעולם, שאם לא כן, פשוט הוא. ואף שהזמינו לבית הכסא, לענין קריאת שמע היא בעיא שלא נפשטה, ולגבי מזוזות נתמעט, כיון שאינה עשויה לכבוד.

ב. יצאו אלו שהן קודש

ראה לעיל (דף י'), שהובאה קושיית הריטב"א כאן, שלפי זה מדוע אמרו לעיל שהיתה מזוזה ללשכת פרהדרין, עיין שם.

ג. כיפה רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרים

כתב הריטב"א בעירובין (א) שעיקר הדבר הוא, שלענין מזוזה אינו נחשב פתח אלא כשיש מזוזות עומדות ישרות מן הצד, גבוהות לכל הפחות עשרה טפחים, ובין מזוזה למזוזה יש ארבעה טפחים, ושיהא למעלה סף שוה נתון עליהם כעין משקוף. ולפי זה, אפילו אם גבוה עשר ורחב ארבע או יותר, אם נעשה ככיפת עגול, אינו חשוב שיש לו מזוזה וסף. אבל מדברי רש"י כאן ושם מבואר לא כך, שכתב שמה שחכמים פוטרים הוא משום שבעיגול למעלה הוא מצר ואינו רחב ארבעה, ומשמע שאם היה רחב ארבעה וגובה עשר, אף שכולו עיגול, יהיה חייב במזוזה לדעת הכל, וכן כתב הבית יוסף (יו"ד סו"ס רפ"ז) בדעת רש"י.

והריטב"א כאן שצידד שאפילו אם הכיפה עצמה עקומה היא, אם יש על הכיפה בנין ישר, הרי זה חשוב משקוף. עוד כתב שכיון שכשהוא גבוה עשר יש בו רוחב ארבע, לא אכפת לנו מה שהכיפה עגולה, ולכאורה סותר לדבריו בערובין, וצ"ע. ובבית יוסף (יו"ד רפ"ז) הביא מהרמב"ם ושו"ת הרשב"א, שאם